

3. Filozofické metody

Metoda – metodologie

„Zdravý smysl je věc ze všeho na světě nejlépe rozdělená; neboť každý se domnívá tak dobře být jim opatřen, že i ti, jež lze nejtíže uspokojit v jakékoli jiné věci, nikterak nemají ve zvyku toužit po tom, aby ho měli více než ho mají. V čemž se pravděpodobně ne každý z nich mýlí; dokazuje to však ještě spíš, že schopnost správně uvažovat a rozeznávat pravdivé od klamného, což je vlastně ona schopnost, kterou nazýváme zdravým smyslem neboli rozumem, je od přirozenosti u všech lidí rovná; a dokazuje to dále, že rozličnost našich názorů nepochází z toho, že jedni jsou rozumnější než druzí, nýbrž toliko z toho, že vedeme své myšlenky různými cestami a neuvažujeme o týchž věcech. Neboť nestačí mít zdravý rozum, nýbrž hlavní je správně ho užívat.“

(Descartes, Rozprava o metodě, 1637)

3. Filozofické metody

Čtyři pravidla metody

„První bylo, nepřijímat nikdy žádnou věc za pravdivou, již bych s evidencí jako pravdivou nebyl poznal: tj. vyhnout se pečlivě ukvapenosti a zaujatosti; a nezahrnovat nic víc do svých soudů než to, co by se objevilo tak jasně a zřetelně mému duchu, abych neměl žádnou možnost pochybovat o tom.

Druhé, rozdělit každou z otázek, jež bych prozkoumával, na tolik částí, jak je jen možno a žádoucí, aby byly lépe rozřešeny.

Třetí, vyvozovat v náležitém pořadí své myšlenky, počínaje předměty nejjednoduššími a nejsnáze poznatelnými, stoupaje povlovně jakoby se stupně na stupeň až k znalosti nejsložitějších, a předpokládaje dokonce i řád mezi těmi, jež přirozeně po sobě nenásledují.

A poslední, činit všude tak úplné výčty a tak obecné přehledy, abych byl bezpečný, že jsem nic neopominul.“

(Descartes, Rozprava o metodě, 1637)

3. Filozofické metody

Descartes – metodická skepse

„A když si všímám, že pochybuji čili že jsem věc neúplná a závislá, naskýtá se mi tak jasná a rozlišená idea jsoucna nezávislého a úplného, tj. Boha – a už je z toho, že je ve mně takováto idea, čili že existuji s touto idejí, vyvozují s takovou zjevností, že Bůh také existuje a v každém okamžiku na něm závisí celá má existence –, že podle mne lidský duch nemůže nic poznat zřejměji či jistěji. A vypadá to, že už vidím jakousi cestu, jak dojít od tohoto nazírání pravého Boha, v němž jsou skryty všechny poklady věd a moudrosti, k poznání ostatních věcí.“

(Descartes, Meditace o první filosofii, 1641)

3. Filozofické metody

Sókratés – dialog „Co je X?“

Pojmová analýza: hledání definice
nutné a dostatečné podmínky

Ex.

X je starý mládenec tehdy:

3. Filozofické metody

Pojmová analýza: nutné a dostatečné podmínky

Ex.

X je starý mládenec tehdy

1. X je člověk, 2. není ženatý, 3. je mužského pohlaví, 4. je dospělý

3. Filozofické metody

Pojmová analýza

Ex: problém definice uměleckého díla (je vůbec definice uměleckého díla možná?)

„Představte si velké skladiště plné různých věcí: jsou zde všelijaké obrazy, noty k symfoniím, tancům a hymnům, stroje, nástroje, lodě, domy, kostely a chrámy, sochy, vázy, knihy s poezií i prózou, nábytek, oblečení, noviny, poštovní známky, květiny, stromy, kameny a hudební nástroje. Nyní někoho požádáme, aby šel do skladiště a vynesl všechna umělecká díla, která se v něm nacházejí. Zvládne to vcelku úspěšně, i když – a to musí uznat i estetikové – nemá k dispozici žádnou uspokojivou definici umění, jež by poskytovala nějakého společného jmenovatele, vzhledem k tomu, že takou definici ještě nikdo nepodal. Nyní si představte, že bychom do skladu poslali tutéž osobu s tím, že má vynést všechny předměty mající signifikantní formu nebo všechny předměty s expresí. Osoba by byla právem zmatená – pozná umělecké dílo, když je spatří, má však vágní nebo dokonce žádnou představu o tom, co hledat, když je třeba přinést předmět se signifikantní formou.“

William E. Kennick (1958)

3. Filozofické metody

Fenomenologická metoda (E. Husserl)

Popis zkušenosti

Pojmy z fenomenologie (přirozený svět/svět vědy) – M. Petříček (FF UK)

<https://www.youtube.com/watch?v=gnA1ruwScvE&t=35s>

3. Filozofické metody

Myšlenkové experimenty

„co by se stalo, kdyby“

ME v antické filozofii?

3. Filozofické metody

Myšlenkové experimenty

Platón | Jeskyně

Pomysli si lidi jako v podzemním obydlí, podobném jeskyni, jež má ke světlu otevřen dlouhý vchod zšíří celé jeskyně; v tomto obydlí již od dětství žijí spoutáni na nohou i na šjích, takže zůstávají stále na témže místě a vidí jedině dopředu, ale nemohou otáčeti hlavy, protože jim pouta brání; vysoko a daleko vzadu za nimi hoří oheň a uprostřed mezi ohněm a spoutanými vězni jest nahoře příčná cesta, podél níž si myslí vestavěnou zídku na způsob přepážek, jaké mívají před sebou kejklíři a nad kterými ukazují své kousky. [...]

Divný jest ten tvůj obraz a divní vězňové.

Podobní nám, odpověděl jsem; neboť takoví lidé jistě by neviděli ze sebe samých ani ze svých druhů něco více než stíny vrhané ohněm na protější stěnu jeskyně. [...]

A kdyby mohli vespolek rozmlouvati, jistě by mysleli, že těmi jmény, která dávají tomu, co před sebou vidí, označují skutečné předměty. [...]

Jeden z nich jest vyproštěn z pout a přinucen náhle vstáti a otočiti šíji a jíti a hleděti vzhůru ke světlu. [...]

Uvaž i toto, děl jsem. Kdyby takový člověk sestoupil nazpět a posadil se na totéž místo, zdali by se mu oči nenaplnily tmou, když by náhle přišel ze slunce?

Ba jistě.

Tu pak, kdyby zase musel posuzovati ony stíny o závod s oněmi, kteří zůstali stále vězni, dokud má mžitky před očima a dříve, než by se mu oči uklidnily – a toto zvykání by netrvalo zrovna krátce -, zdalipak by nebyl k smíchu a zdali by se o něm neříkalo, že přišel z té cesty nahoru se zkaženým zrakem a že to nestojí ani za pokus choditi tam nahoru? A kdyby se někdo pokoušel je vyprošťovati z pout a vésti nahoru, zdalipak by ho nezabili, kdyby ho nějak mohli rukama uchopiti a zabítí?

3. Filozofické metody

Moderní metody filozofie (20. století)
interdisciplinarita

Ex:

Strukturalistická/sémiologická analýza

<https://www.youtube.com/watch?v=6GCzq8we-bI>

(R. Barthes, Mytologie – sémiotická analýza kulturních mýtů)

Dekonstrukce

Analýza diskurzu